

Galimų vaiko teisių pažeidimų ir smurto prieš vaikus atvejų skaičius ženkliai paaugo, o į vaiko teisių gynėjus kreipėsi virš 40 procentų daugiau pagalbos ieškančių vaikų - tokie rezultatai išryškėjo apžvelgiant vaiko teisių apsaugos pirmąjį šių metų pusmetį.

Per 2023 m. pirmąjį pusmetį vaiko teisių gynėjai sulaukė daugiau nei 27 tūkst. pranešimų dėl galimai pažeistų vaiko teisių, t. y. apie 17 proc. daugiau nei tokiu pačiu laikotarpiu 2022 m. Vidutiniškai per parą buvo gaunami 152 pranešimai apie galimą vaiko teisių pažeidimą (2022 m. - vidutiniškai 125, o 2021 m. - 111).

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos direktorė Ilma Skuodienė sako, jog galimų vaiko teisių pažeidimų atvejai, matomi statistikoje, gali būti tik ledkalnio viršūnė, neparodanti realaus nukentėjusiųjų masto. Tačiau kasmet vis augantys ne tik pažeidimų, bet ir pranešimų skaičiai teikia vilčių, jog pokytis vyksta - auga visuomenės sąmoningumas bei mažėja tolerancija skriaudžiamam vaikui.

„Analizuojant statistiką ir matant, kaip kiekvienais metais galimai nukentėjusiųjų vaikų kreivė kyla aukštin, gali apimti beviltiškumas, jog situacija mūsų šalyje vis prastėja, tačiau mes, vaiko teisių gynėjai, šiuose skaičiuose išvelgiame ir kitą pusę - suprantame, kad tūkstančiai vaikų, patiriančių įvairių sunkumų, buvo pastebėti sąmoningų ir empatiškų aplinkinių, apie juos buvo pranešta ir jiems galėjome suteikti reikiamą pagalbą“, - sako Tarnybos direktorė.

Iš visų 2023 m. gautų pranešimų, apie 31 procentą nepasitvirtino, tačiau šiemet nepasitvirtinusių pranešimų kiekis buvo 9 procentais mažesnis nei praėjusių metų pirmąjį pusmetį. Tokie rezultatai, pasak I. Skuodienės, rodo didesnę žmonių atidumą vaikui, jo savijautai bei aplinkai, o kartu ir geresnę galimų vaiko teisių pažeidimų atpažįstamumą.

Smurto statistika: daugiausia fizinio smurto, dažniau smurtaujama prieš berniukus

„Per pirmąjį šių metų pusmetį suskaičiuojame beveik 2 tūkstančius galimai nuo smurto nukentėjusių vaikų. Tiesa, pastebime, jog tendencijos - tiek dėl dažniausiai vaikų patiriamos smurto formos, tiek dėl smurto pasiskirstymo pagal lytį - kasmet išlieka panašios. Tik svarbu paminėti, jog mažesni kai kurių smurto rūšių skaičiai nebūtinai atspindi mažesnę nukentėjusiųjų mastą, tiesiog daugelį smurto atvejų vis dar per sudėtinga identifikuoti“, - sako I. Skuodienė.

Turima statistika atskleidžia, jog pastarąjį pusmetį galimai panaudoto smurto prieš vaikus atvejų buvo beveik 25 procentais daugiau, lyginant su 2022 m. pirmuoju pusmečiu. Taip pat, turimais duomenimis, smurtą dažniau patyrė berniukai – jie daugiausiai kentėjo nuo fizinio smurto ir nepriežiūros. Prieš mergaites smurtauta mažiau, bet jos dažniau patyrė seksualinį ir psichologinį smurtą. Daugiausiai smurtą prieš vaikus panaudojo artimiausioje aplinkoje esantys žmonės.

Apžvelgiant galimai nuo smurto nukentėjusių vaikų statistiką pagal smurto formas matyti, jog daugiausia pranešimų buvo gauta dėl fizinio smurto, o mažiausiai – dėl nepriežiūros. Lyginant su praėjusių metų pirmojo pusmečio duomenimis, šiais metais fizinio, seksualinio ir psichologinio smurto atvejų padaugėjo virš 30 procentų.

Pasak vaiko teisių gynėjų, analizuojamu laikotarpiu, vienos iš dažniausiai pažeidžiamų vaiko teisių buvo susijusios su geriausių vaikui gyvenimo sąlygų neužtikrinimu bei dažnai tėvų skyrybų atvejais išryškėjančia problema – kliudymu vaikui bendrauti su vienu iš tėvų.

Smurto žemėlapis: kur daugiausiai vaikų Lietuvoje galimai patyrė smurtą?

Remiantis 2023 m. pirmojo pusmečio duomenimis, vaiko teisių gynėjai sukūrė šalies žemėlapi, kuriame pagal teritorinius vaiko teisių apsaugos skyrius atsispindi, kur daugiausiai ir mažiausiai vaikų galimai patyrė smurtą.

„Smurtas prieš vaikus yra didelio masto problema, nes smurto žemėlapis rodo, kad vis dar ne visi vaikai Lietuvoje auga tokioje aplinkoje, kurioje jaustųsi saugūs, būtų mylimi, apsupti dėmesiu ir rūpesčiu. Tad siekiant norimo pokyčio – nulinės tolerancijos smurtui prieš vaikus – yra svarbus mūsų visų įsitraukimas ir susitelkimas: vaiko poreikius suprantančios ir atliepančios artimiausių žmonių aplinkos, sąmoningos ir smurto nepateisinančios visuomenės bei vaiko gerovės srityje dirbančių, bendradarbiaujančių bei operatyviai reaguojančių ir kompleksinę pagalbą šeimoms teikiančių institucijų“, – sako I. Skuodienė.

Vaiko teisių gynėjai pastebi, jog šių metų pirmąjį pusmetį daugiausiai vaikų galimai patyrė fizinį, seksualinį, psichologinį smurtą ir nepriežiūrą Marijampolės, Utenos ir Tauragės apskrityse, t. y. ne mažiau kaip vienas smurto atvejis teko 100 vaikų. Mažiausiai prieš vaikus galimai smurtavo didžiuosiuose Lietuvos miestuose – Vilniuje, Kaune, Klaipėdos apskrityje. Tai atvejai, apie kuriuos vaiko teisių gynėjai sužino, tačiau neabejotinai daug smurto atvejų taip ir lieka nepastebėti.

Vis daugiau vaikų pagalbos kreipiasi patys

Pasak I. Skuodienės, ypač džiugu, jog kiek daugiau nei prieš pusmetį pradėjusi veikti Vaiko teisių linija – suteikianti galimybę bet kuriam žmogui nemokamai pasikonsultuoti vaiko teisių apsaugos klausimais ar pranešti informaciją apie galimą vaiko teisių pažeidimą – tapo saugia erdve ir patiems vaikams klausti, kalbėtis ar pasitarti su linijos konsultantais. Vaikų aktyvumas ieškoti pagalbos, kreipiantis į vaiko teisių gynėjus, atspindi ir šio pusmečio duomenyse: apie galimus vaiko teisių pažeidimus pranešusių vaikų skaičius per pusmetį paaugo daugiau nei 40 proc., lyginant su 2022 m.

„Kurdami Vaiko teisių liniją turėjome tikslą, kad tai taptų saugus ir prieinamas kanalas betarpiškai su vaiko teisių gynėjais bendrauti patiems vaikams. Kad iš jų pačių lūpų išgirstumėme, kuo jie gyvena, kas juos neramina, ir su kokiais sunkumais jiems tenka susidurti. Kas mėnesį stebime duomenis ir jau matome teigiamą rezultatą – vis daugiau vaikų pasitiki mumis ir patys kreipiasi savalaikės pagalbos“, – sako I. Skuodienė.

Vertinant pusmečio rezultatus, matyti, jog didžioji dalis pranešimų apie galimus vaiko teisių pažeidimus pasiekė iš policijos, vaiko gerovės srityje dirbančių specialistų, sveikatos ir ugdymo įstaigų bei artimiausioje vaiko aplinkoje esančių žmonių.

Tarnybos vadovė primena, jog kiekvieno žmogaus iniciatyvumas, nusprendus pranešti vaiko teisių gynėjams apie pastebėtą vaiko teisių pažeidimą, yra sveikintinas ir reikšmingas, nes leidžia apsaugoti ne tik vieną vaiką konkrečiu atveju, bet ir prisideda prie visiems vaikams mūsų šalyje reikalingų pozityvių pokyčių kūrimo.

Kilus klausimams, vaiko teisių gynėjai kviečia žmones pasikonsultuoti skambinant nemokamu tel. 8 800 10 800, taip pat galima rašyti žinutę interneto svetainėje vaikoteises.lrv.lt esančiame pokalbių laukelyje. Pranešti apie vaiko teisių pažeidimą galima artimiausiame vaiko teisių apsaugos skyriuje, užpildant formą Tarnybos interneto svetainėje arba skambinant bendruoju pagalbos numeriu 112.

